

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

NATALIA GINZBURG
LEXIC
DE FAMILIE

Traducere din italiană de
LILIANA NECHITA

HUMANITAS
fiction

Redactor: Anca Dumitru
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Dragoș Dumitrescu, Veronica Dinu

Tipărit la Artprint

NATALIA GINZBURG
LESSICO FAMILIARE
Copyright © 1963, 1986, 1999, 2010 e 2014
Giulio Einaudi editore s.p.a., Torino
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2025,
pentru prezenta versiune în limba română

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GINZBURG, NATALIA
Lexic de familie / Natalia Ginzburg;
trad. din italiană de Liliana Nechita. – București:
Humanitas Fiction, 2025
ISBN 978-606-097-548-9
I. Nechita, Liliana (trad.)
821.131.1

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021.408.83.50, fax 021.408.83.51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723.684.194

Cuvânt înainte

Locurile, faptele și persoanele menționate în această carte sunt reale. Nu am inventat nimic: de fiecare dată când inventam, așa cum obișnuia romanciera din mine, mă cuprindea pe dată imboldul de a distruge tot ce închipuisem.

Până și numele personajelor sunt reale. În timp ce scriam această carte, simțind o intoleranță profundă față de orice invenție, nu am putut să schimb numele adevărate; mi-au părut indisolubil legate de persoanele reale. Poate că vreuncea nu-i va face plăcere să se regăsească așa, cu nume și prenume, într-o carte. În această privință însă, nu am nimic de spus.

Am scris doar ce mi-am amintit. De aceea, se va obiecta că această carte, citită ca o cronică, prezintă lacune. Chiar dacă vorbește despre realitate, cred că ar trebui citită precum un roman: adică cerându-i-se nici mai mult, nici mai puțin decât ceea ce un roman poate oferi.

Îmi aminteam și alte lucruri, despre care însă nu am scris; printre ele, multe mă priveau direct.

Nu am fost prea înclinată să vorbesc despre mine. Într-adevăr, aceasta nu este povestea mea, ci mai degrabă

povestea familiei mele, chiar dacă sunt spații goale și lacune. Trebuie să adaug că toată copilăria și adolescența mi-am propus să scriu o carte despre persoanele care trăiau atunci în jurul meu. Aceasta este, oarecum, cartea aceea: dar numai în parte, căci memoria este labilă, și cărțile inspirate din realitate sunt, deseori, doar vagi licăriri și fărâme din ceea ce am văzut și auzit.

În copilărie, în casa tatei, dacă eu sau frații mei răsturnam paharul peste fața de masă în timp ce mâncam sau dacă ne scăpa cuțitul din mână, auzeam vocea lui răsunătoare:

— Nu fiți necuviincioși!

Dacă înmuiam pâinea în sos, urla:

— Nu lingeți farfuriile! *Non fate sbrodeghezzi! Non fate potacci!*¹

Pentru tatăl meu și tablourile moderne, pe care nu le putea suferi, erau porcării și mizerii.

Spunea:

— Habar nu aveți cum se stă la masă! Nu vă pot duce nicăieri!

Și mai spunea:

— Voi aștia, la câte porcării faceți, ați fi dați afară imediat de la o *table d'hôte* din Anglia.

Avea cel mai mare respect pentru Anglia. După părerea lui, era țara cea mai civilizată din lume.

La prânz, obișnuia să comenteze despre oamenii pe care îi văzuse în timpul zilei. Judecata lui era foarte severă

1. Nu faceți porcării! Nu faceți mizerii (dial. triestin).

și-i făcea proști pe toți. Pentru el, un prost era un „netot“. „Mi s-a părut un pic netot“, spunea, referindu-se la câte o nouă cunoștință. În afară de „netoți“, mai erau și „grosolanii“. Tata spunea că cineva e „grosolan“ dacă era împiedicat, retras sau timid, dacă se îmbrăca necorespunzător, dacă nu știa cum să se poarte la munte sau nu cunoștea limbi străine.

Spunea despre fiecare act sau gest de-al nostru pe care-l considera necuviincios că ar fi „o grosolănie“. „Nu fiți grosolani! Nu faceți grosolănie!“ urla întruna la noi. Gama grosolăniilor era mare. Spunea că e „o grosolănie“ să porți pantofi de oraș atunci când ești la munte; sau când te întinzi la vorbă, în tren sau pe stradă, cu un tovarăș de călătorie sau cu un trecător; să conversezi de la fereastră cu vecinii; să te descalți în salon și să-ți încălzești picioarele de calorifer; să te plângi de sete, oboseală sau că te rod încălțările atunci când ești în excursie la munte; să iei cu tine, în excursie, mâncăruri unuroase și șervețele cu care să-ți ștergi degetele.

Când mergeam în excursie la munte aveam voie să luăm cu noi doar anumite feluri de mâncare: brânză *fontina*, marmeladă, pere, ouă fierte; și aveam voie să bem doar ceaiul pe care-l pregătea chiar el, pe lampa de gătit. Chipul său prelung, cu expresie severă și păr roșu, tuns periută, se apleca deasupra lămpii; proteja flacăra cu poalele hainei, o haină de lână de culoarea ruginii, scămoșată și jerpelită pe la buzunare, pe care o purta mereu când mergeam la munte.

În excursii nu erau permise nici coniacul, nici zahărul cubic: spunea că sunt „pentru grosolani“; nu aveam voie să ne oprim să mâncăm ceva pe la cabane – ar fi fost o grosolănie. Tot grosolăni erau și să ne apărăm capul de

soare cu vreo batistă sau cu o pălărie de pai, să ne ferim de ploaie cu glugi impermeabile sau să ne legăm eșarfe la gât: toate erau lucruri menite să ne protejeze, mama ținea la ele și încerca, în diminețile când plecam în excursie, să le strecoare în rucsacul de munte, pentru noi și pentru ea; dar tata, dacă le găsea cumva, le arunca cât colo, nervos la culme.

În excursii, noi, cu bocancii noștri butucănoși, rigizi și grei ca plumbul, cu șosete de lână, căciuli cu gât și ochelari pe frunte, care să ne protejeze de strălucirea ghețarilor, dacă ne-am fi apropiat de ei, cu soarele care ne bătea drept în moalele capetelor noastre înfierbântate, îi priveam cu invidie pe „grosolani” care mergeau lejer cu pantofii lor de sport sau se așezau să mănânce frișcă la mesele cabanelor.

Mama spunea că excursiile la munte sunt „distracția pe care diavolul o oferă copiilor săi” și încerca mereu să rămână acasă, mai ales când se punea problema să și mănâcăm acolo: pentru că ei îi plăcea să citească ziarul după masă sau să doarmă în casă, pe divan.

Toate verile ni le petreceam la munte. Închiriam o casă pentru trei luni, din iulie până în septembrie. De obicei, erau case îndepărtate de localități; tata, împreună cu frații mei, mergeau la cumpărături în fiecare zi, cu rucsacul în spate. Nu exista nici un fel de distracție acolo. Împreună cu frații mei și cu mama ne petreceam serile în casă, în jurul mesei. Tata citea în partea opusă a casei și, din când în când, apărea în camera unde stăteam la pălăvrăgeli și jocuri. Apărea brusc, încruntat și suspicios; se plângea mamei de servitoarea noastră, Natalina, care i-ar fi deranjat anumite cărți; „draga ta Natalina”, spunea. „O nebună”, mai zicea, fără să-i pese că Natalina ar fi putut să-l audă

din bucătărie. Pe de altă parte, Natalina era obișnuită să audă vorbele „nebuna aia de Natalina“ și nu se simțea deloc jignită.

Uneori seara, la munte, tata se pregătea pentru excursii sau ascensiuni. Îngenunchea pe podea, ungea bocancii lui și pe cei ai fraților mei cu grăsime de balenă; credea că doar el e capabil să ungă încălțăminte cu grăsimea aia. Apoi se auzea în toată casa zgomot de fierătănii: era el care căuta crampoane, piroane și pioleți.

— Unde mi-ați ascuns pioletul? tuna. Lidia! Lidia! Unde mi-ați pus pioletul?

Pleca în ascensiuni la patru dimineața, uneori singur, alteori cu un ghid care-i era prieten sau cu frații mei; a doua zi după ascensiuni nu se putea vorbi cu el din cauza oboselii; cu fața roșie și umflată de la soarele care se reflecta de pe ghețari, cu buzele crăpate, sângerânde, cu nasul uns cu o pomadă galbenă, aducând a unt, cu sprâncenele încruntate pe fruntea înaltă și amenințătoare, tata citea un ziar, fără să scoată o vorbă: dar te miri ce flecușteț îi putea declanșa o criză înspăimântătoare de furie. Când se întorcea din ascensiuni cu frații mei, tata îi numea „niște salamuri“ și „niște grosolani“, pentru că nici unul din ei nu moștenise de la el pasiunea pentru munte; în afară de Gino, cel mai mare dintre noi, care era un bun alpinist și atingea vârfuri extrem de dificile împreună cu un prieten de-al său; tata vorbea despre Gino și despre prietenul acestuia cu un amestec de mândrie și invidie, spunea că el nu mai are un suflu așa de bun pentru că îmbătrânește.

Pe de altă parte, Gino, acest frate al meu, era favoritul său, iar tata îi făcea toate mofturile; era interesat de istoria naturală, colecționa insecte, cristale și alte minerale,

era și foarte studios. Apoi Gino s-a înscris la inginerie; și când se întorcea acasă după un examen și spunea că a luat treizeci de puncte, tata întreba:

— Cum adică ai luat treizeci? Cum de n-ai luat treizeci cu felicitări?

Și dacă lua treizeci cu felicitări, tata spunea:

— Ah, dar a fost un examen ușor!

Când eram la munte și nu pleca în ascensiuni sau în excursii care durau până seara, tata ieșea în fiecare zi „la plimbare“; pornea dimineața devreme, îmbrăcat de parcă ar fi mers în ascensiuni, numai că nu lua cu el coarda, crampoanele sau pioletul; deseori se ducea singur, pentru că noi toți eram, după cum spunea chiar el, „prea leneși“, „niște salamuri“ și „niște grosolani“; se îndepărta cu mâinile la spate, călcând apăsat cu bocancii lui cu crampoane și cu pipa între dinți. Uneori o obliga pe mama să-l însoțească:

— Lidia! Lidia, să mergem la plimbare! tuna el dis-dimineață. Devii leneșă dacă stai mereu pe pajiște!

Atunci mama, docilă, îl urma; era cu un pas în spatele lui, cu bastonul ei subțirel, cu jacheta legată pe șolduri, își scutura părul creț și cărunt, pe care-l purta mereu tăiat foarte scurt, chiar dacă tatei nu-i plăcea deloc moda părului scurt; de aceea, în ziua când își tăiasse părul se înfuriase atât de tare, încât ai fi crezut că se dărâmă casa!

— Din nou ți-ai tăiat părul! Ce măgărie! spunea el de fiecare dată când ea se întorcea de la coafor.

În limbajul tatei, „măgar“ nu însemna un om prost, ci unul care făcea porcării sau necuviințe; noi, copiii lui, eram „măgari“ atunci când vorbeam puțin sau răspundeam necuviincios.

— Te-ai lăsat convinsă de Frances! îi spunea mamei, văzând-o din nou cu părul tăiat; de fapt, tata o respecta și o stima pe această Frances, prietena mamei și soția amicului său din copilărie și coleg de studii, dar în ochii tatei, singura ei greșeală era că o îndemnase pe mama să urmeze moda părului scurt; Frances mergea deseori la Paris, avea rude acolo, și într-o iarnă s-a întors spunând:

— La Paris se poartă părul scurt. La Paris moda e sportivă.

— La Paris moda e sportivă, au repetat toată iarna sora și mama mea, imitând-o un pic pe Frances, care graseia; și-au scurtat rochiile, apoi mama s-a tuns; sora mea nu, pentru că avea părul lung până la talie, blond și foarte frumos; și pentru că se temea de tata.

În acele vacanțe la munte venea de obicei și bunica, mama tatei. Nu locuia cu noi, ci la un hotel din localitate.

Mergeam să o vedem și o găseam așezată în curtea hotelului, sub umbrelă; era micuță, cu picioare minuscule încălțate în cizmulițe negre, închise cu nasturi mititei; se mândrea cu piciorușele ei care se șteau de sub fustă, se mândrea și cu părul ei alb și aspru, adunat într-un coc înalt. Tata o ducea în fiecare zi „la plimbare“. Mergeau pe străzi, pentru că ea era bătrână și nu putea să umble pe cărări de munte, mai ales cu acele cizmulițe cu tocuri mici; el pornea înaintea, cu pași lungi și cu mâinile la spate, ținând pipa în gură, ea, în urma lui, cu haina ei foșnitoare și în zgomotul tocurilor mici; ea nu voia niciodată să meargă pe aceeași stradă pe care fusese în ziua precedentă, voia să aibă senzația că merge tot timpul pe câte o stradă nouă.

— Asta e strada de ieri! se văita, și tata îi răspundea neatent, fără să se întoarcă spre ea: